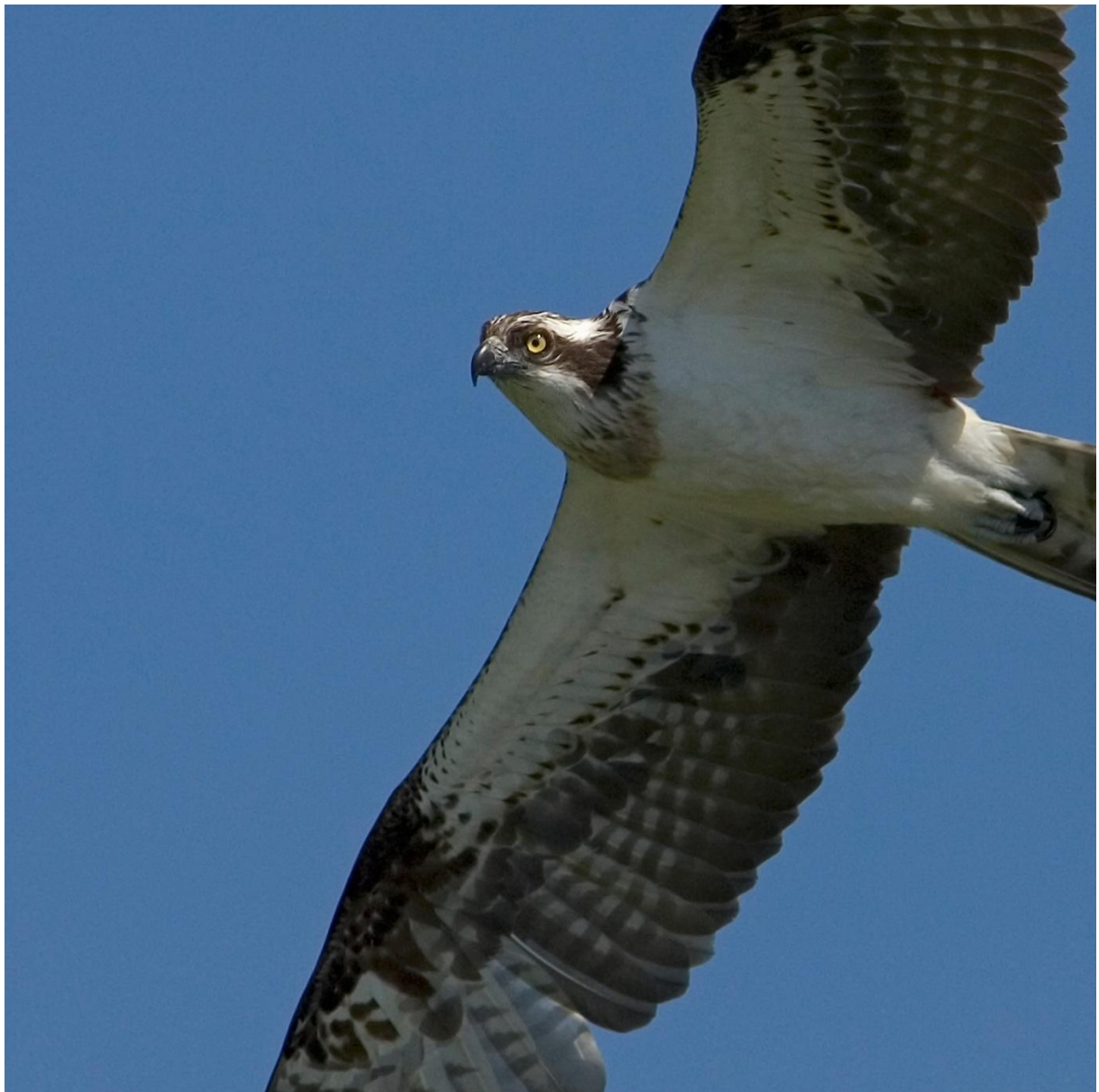

Fåglar och vindkraft i Nyköpings och Oxelösunds kommuner

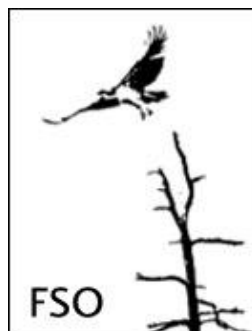
En rapport från Föreningen Södermanlands Ornitologer

Sammanställd av Per Flodin, Jan-Eric Hägerroth och Jukka Väyrynen

Fåglar och vindkraft i Nyköpings och Oxelösunds kommuner

En rapport från Föreningen Södermanlands Ornitologer

Sammanställd av Per Flodin, Jan-Eric Hägerroth och Jukka Väyrynen

2009-06-05

Omslagsbild: *Landskapsfågeln fiskgjuse - en ansvarsart att värna om!* Foto: Jan-Eric Hägerroth.

Innehållsförteckning

Inledning	5
Rapportens disposition.....	5
Vindkraft och fåglar – generella synpunkter	6
Påverkan på fågellivet	6
Habitatförstöring.....	6
Barriäreffekter.....	7
Kollisionsrisken	7
Två exempel på studier: Altamont och Smøla	8
<i>Altamont</i>	8
<i>Smøla</i>	9
<i>Tyska studier</i>	10
Påverkan på fågellivet	10
Svanar och gäss	10
<i>Sädgås</i>	10
<i>Vitkindad gås</i>	11
<i>Sångsvan</i>	11
Änder	12
<i>Vigg</i>	12
<i>Bergand</i>	12
<i>Alfågel</i>	12
<i>Ejder</i>	12
Skogshöns.....	12
<i>Tjäder, orre och järpe</i>	12
Lommar	13
<i>Storlom</i>	13
Rovfåglar (pilgrimsfalk, ängshök, fiskgjuse, havsörn och kungsörn).....	13
<i>Pilgrimsfalk</i>	14
<i>Ängshök</i>	14
<i>Fiskgjuse</i>	14
<i>Havsörn</i>	15
<i>Kungsörn</i>	16
Tranor	16
<i>Trana</i>	16

Tärnor	17
<i>Skräntärna</i>	17
<i>Fisktärna och silvertärna</i>	18
Alkor	19
<i>Tordmule, sillgrissla och tobisgrissla</i>	19
Ugglor	19
<i>Berguv</i>	19
Nattskärror	20
<i>Nattskärria</i>	20
Kontaktuppgifter:	21
Kartbilaga	23
Ruggningsområden dykänder	23
Övervintringsområde för dykänder.....	23
Skogsfågelförekomster.....	24
Lomförekomster.....	24
Flyttfågelstråk.....	25
Övervintring och födosöksområden för rovfåglar.....	25
Fiskgjuseförekomster	26
Havsörnsförekomster.....	26
Skräntärneförekomster	27
Alkförekomster.....	27
Berguvförekomster	28
Rapportområde	28
Rapportens fågelarter och deras status	29

Inledning

Denna rapport är en sammanställning av aktuell kunskap om vilka kända ornitologiska värden som finns i det område som uppdraget avser och som kan tänkas påverkas av en vindkraftsutbyggnad. Det geografiska område som rapporten gäller är hela Oxelösunds kommun och Nyköpings kommun söder och öster om E4:an (karta 12).

Det bör redan inledningsvis noteras att området har i flera perspektiv höga ornitologiska värden . I det aktuella området förekommer arter som exempelvis skräntärna där vi inte bara har ett nationellt utan också ett stort internationellt ansvar. Det kan många gånger vara svårt att ta till sig vad detta ansvar innebär. Men om man beaktar att det i den enda skräntärnekolonin i vår skärgård finns 77 par av skräntärna av landets totala population på 484 par (2006) blir detta tydligare. Hela världspopulationen av arten är på ca 50 000 par.

I denna sammanställning förutsätts att hänsyn tas vid en eventuell vindkraftsutbyggnad till befintliga värden i redan utpekade Naturreservat, Fågelskyddsområden och Natura 2000 områden. Rapporten understryker vikten av noggrann planering vid valet av placering av allt från enskilda vindkraftverk till större anläggningar för att undvika negativ påverkan på fågelfaunan.

Rapporten har sammanställts av Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO) på uppdrag av Nyköpings och Oxelösunds kommuner med stöd från Boverket. Bakom den i rapporten presenterade informationen om fåglarnas förekomster i detta område ligger tusentals timmar i fält under flera decennier från ett mycket stort antal ornitologer och deras rapportering av fågelobservationer. Deras gemensamma värdefulla bidrag till kunskapen om fågelfaunan måste uppmärksammas.

Rapportens disposition

Rapporten består av tre huvudsakliga delar: Den första delen presenterar allmänna kunskaper och teorier om vindkraftens inverkan på fåglar i allmänhet utifrån aktuell forskning. Den andra delen redovisar hur ett urval av hotade, skyddsvärda och störningskänsliga arter/artgrupper kan komma att påverkas i det område som rapporten omfattar. Den tredje delen består av kartor över olika arters förekomster och uppträdande under året samt områden av betydelse för fåglarnas flyttning under vår och höst.

Vindkraft och fåglar – generella synpunkter

Vindkraft är en förnyelsebar energikälla med fördelar i ett globalt perspektiv när det gäller att minska utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser, förutsatt att den faktiskt ersätter energiproduktion från förbränning av fossila bränslen. Ur ett naturvårdsperspektiv är det dock av yttersta vikt att denna utbyggnad görs med god planering och sådana hänsyn att den inte får en negativ inverkan på arbetet med att bevara den biologiska mångfalden lokalt och regionalt. Fokus för denna rapport och för FSO:s arbete i övrigt är skyddet och bevarande av mångfalden i fågelfaunan. Fåglarna ingår som en viktig del av den biologiska mångfalden, i ett ekologiskt sammanhang är flera fågelarter av stor betydelse. Inte minst gäller detta för de stora rovfåglarna och berguv som är toppkonsumenter i det ekologiska nätverket. Arter som i sin tur är några av de som riskerar att drabbas värst vid vindkraftsexploatering när vindkraftverk placeras på för dessa arter olämpliga platser.

Även om fokus i debatten ofta ligger på kollisionsriskerna när det gäller vindkraftens inverkan på fåglar, så är det viktigt att vara medveten om att miljöeffekterna vid vindkraftsetablering är en mycket komplex problematik som omfattar flera faktorer. Det handlar inte bara om påverkan på den yta där själva vindkraftverket står och i en begränsad radie runt detta, utan även i högsta grad om den miljöpåverkan som t.ex. anläggandet av eventuella tillfartsvägar och de kraftledningar som behöver dras från anläggningarna har. Denna miljöpåverkan kommer alltid att variera beroende på vilka arter som berörs, aktuell biotop, det geografiska läget och topografiska förutsättningar.

Påverkan på fågellivet

I en rapport från Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) 2007 av Fredrik Widemo "Vindkraftens påverkan på fågelpopulationer" sammanfattas de potentiella riskerna för fågellivet i tre huvudsakliga aspekter (Widemo, 2007).

- Habitatförstöring
- Störning och barriäreffekter
- Dödlighet genom kollisioner

För att undvika negativ påverkan på fågelfaunan är det viktigt att vid varje enskild etablering noga analysera denna med hänsyn till alla dessa aspekter. Till analysen måste även säsongsmässiga variationer vägas in. Med säsongsmässiga variationer avses att störningen på fågellivet från vindkraft kommer att variera över året mellan och inom olika biotoper och områden, men även från ett år till ett annat beroende på faktorer som t.ex. nederbördsmängd och isläge.

Habitatförstöring

Det är som sagt inte enbart vindkraftverket i sig som kan utgöra en störning och habitatförstöring. Habitatet är den miljö där fåglarna häckar, födosöker, rastar o.s.v. Även själva anläggningsarbetet med byggandet av tillfartsvägar, buller och ökad trafik m.m. kan innebära en betydande störning om den görs under en olämplig tid på året. Nära häcklokaler blir störningen enligt ovanstående resonemang därför störst under häckningstid, medan det om det är nära en rastplats för flyttande fåglar så blir störningen mer allvarlig om den kommer under sträcktid. När verket sedan är i drift utgörs störningarna av ljud, samt skugg- och ljusreflexer från de roterande vingarna. Det finns en mängd studier som visar på hur människor påverkas av dessa störningar, men ännu saknas det tillförlitliga studier av hur/om t.ex. sjungande fåglar påverkas.

Den mer konkreta habitatförstörelsen på platsen för verket innebär naturligtvis även det en störning. Det handlar inte enbart om risker för förstörelse av, eller inverkan på lämpliga boplatser för enskilda rovfåglar. Även om vindkraftverket t.ex. placeras på en plats som till synes kan verka trivial, men som i själva verket utgör en viktig födosöksplats för flera arter, så kan det ge en betydande inverkan på förutsättningarna för deras revir och för dessa fåglars möjlighet att föda upp ungar. Detta är speciellt viktigt att tänka när det gäller havsbaserad vindkraft, eftersom de grunda utsjöbankar som finns utanför Sörmlandskusten är helt avgörande för ett flertal arter sjöfåglar som ejder och alfågel. Inte minst under vintern, då dessa utsjöbankar kan vara den enda plats där de kan finna föda när havsvikarna och fjärdarna har frusit.

Barriäreffekter

Barriäreffekter kan sättas som rubrik på den inverkan som vindkraftverk har på flyttande och sträckande fåglar. Det vill säga när vindkraftverk placeras så att de utgör ett hinder för fåglarnas naturliga rörelser. Att placera vindkraftverk i rader längs med åsar eller bergsryggar kan vara lockande eftersom sådana platser ofta erbjuder pålitliga vindar för energiproduktion. Det innebär då att de hamnar på samma platser som bl.a. rovfåglar och tranor söker sig till för att finna uppvindar och termik för att på ett effektivt kunna stiga till högre höjd.

För fåglar som flyttar över öppet hav och längs kuster blir vindkraftsanläggningar ute till havs barriärer om de placeras i eller tvärs emot sträckleder. Forskning visar att vid god sikt har sträckande sjöfågel goda förutsättningar att i god tid med små kursförändringar och liten energiförlust kunna väja förbi mindre samlade anläggningar. Vid dålig sikt och ju större och glesare havsbaserade anläggningar är, desto större är dock sannolikheten att fåglarna upptäcker vindkraftverken sent och istället väljer att flyga igenom anläggningen för att inte göra av med mer energi än nödvändigt. Rent teoretiskt kan man därför resonera som så att vindkraft i rader längs med sträckriktningen skulle kunna vara ett mindre problem för flyttande sjöfågel. För den aktuella delen av den Sörmländska kuststräckan i denna rapport kompliceras detta av att under våren är sträckriktningen företrädesvis rakt nordlig, medan den under hösten är väst-sydvästlig.

Långa glesa rader med havsbaserade vindkraftverk påverkar av naturliga skäl även större ytor, vilket blir negativt för de häckande och rastande arterna. I Widemos rapport sammanfattas detta förhållande på följande vis: "täta grupperingar kan vara önskvärda för att minska risken för födosökande och rastande individer, medan glesa rader parallellt med sträckriktningen kan vara att föredra för flyttande individer" (Widemo, 2007, s. 15). En komplex problematik som sagt.

Kollisionsrisken

Kollisionsrisken är den påverkan på fågellivet som är mest påtaglig i diskussionen om vindkraftens påverkan på fåglar. Att fåglar dödas av de roterande vingarna på vindkraftverk är ett faktum. I vilken utsträckning det sker och varför behöver studeras mer. Genom vidare forskning och ökad kunskap om hur t.ex. örnar och berguvar rör sig i sina revir i samband med jakt, eller försvar av sina revir förbättras möjligheterna att bättre kunna ta hänsyn till dessa arter och förutsäga vilken placering av vindkraftverk som ger minst skada i ett visst område.

Exempel på studier som hittills utförts är en med sändarförsedda kungsörnar i Kalifornien där resultaten bl.a. tyder på att ett flertal av dessa förolyckats i samband med jakt (Hunt, 2002). Att deras beteende vid jakt på jordlevande ekorrar leder till att de blir ouppmärksamma på vingarna som

längst ut roterar med hastigheter på omkring 250-300 km/h beroende av vindhastighet och rotordiameter. Samma ouppmärksamhet kan tänkas inträffa när rivaler av samma art, eller andra inkräktare kommer in i reviret. För andra arter kan det handla om andra yttre omständigheter som dålig sikt, eller eventuellt att insekter av olika skäl (t.ex. värme, ljud och ljus) samlas runt vindkraftverk och då drar till sig insektsjagande fåglar och fladdermöss. Det sistnämnda är dock ännu inte belagt, men forskning pågår.

Bild 1. Ung död havsörn. Foto: Jan-Eric Hägerroth.

Det som är mycket bekymmersamt när det gäller fåglar som förolyckas i kollisioner med vindkraft är att så stor andel utgörs av arter som ligger högt upp i näringskedjan, dvs. stora rovfåglar och ugglor. Faktorer som gör det extra allvarligt att dessa arter drabbas är att det handlar om långlivade arter med långsam fortplantning. Dessa arter blir inte heller könsmogna förrän de blivit minst 4-5 år gamla. De har dessutom stora krav på boplatser och kvalitet på revir. Förlust av könsmogna häckande individer kan därför ha en högst påtaglig och direkt inverkan på förutsättningen att hålla uppe populationsantalen.

Två exempel på studier: Altamont och Smøla

Två av de mer kända platserna från vilka det finns data på fågeldödlighet vid vindkraftsanläggningar är en stor vindkraftsanläggning i Altamont, Kalifornien och en mindre på Smøla i Norge.

Altamont

Anläggningen i Altamont började byggas under tidigt 1980-tal, och omfattar idag omkring 5400 vindkraftverk. Här märkte man ganska snart att många fåglar föll offer för vindkraftverken. Framför

allt rovfåglar och ugglor, men även mindre arter. Sedan dess har man i ett flertal studier noga undersökt antalet fåglar som dödats av vindkraftverken.

Man har även gjort studier där man satt sändare på kungsörnar för se hur de rör sig i vindkraftsanläggningen. Inom 30 km kring denna anläggning finns mellan 60 och 70 par och området där vindkraftverken står är bland det viktigaste jaktområdet för kungsörnen och andra rovfåglar. I studien med 257 sändarmärkta kungsörnar utgjordes 42 av 100 konstaterade dödsfall av kollisioner med vindkraftssnurror. Det faktiska antalet är dock antagligen högre eftersom inte alla örnar kunde återfinnas då sändarna antagligen krossats (Hunt, 2002).

En annan studie har noga följt alla vindkraftsdödade fåglar som kunnat återfinnas under snurrorna i en del av anläggningen. Under denna tvååriga studie fann man 1596 vindkraftsdödade fåglar. Av dessa var 633 (40 %) rovfåglar och ugglor och av de övriga 963 fanns många olika arter av duvor, starar, lärkor och kråkfåglar m.m. En statistisk analys av materialet där man beräknar antalet dödsfall i hela anläggningen tyder på att omkring 11000 fåglar sannolikt dödas av vindkraftverken varje år, varav 100 kungsörnar, 900 tornfalkar och 1600 prärieugglor (Latta, 2008).

Intressant är att ännu är kungsörnsstammen runt anläggningen i Altamont stabil på 60-70 par trots att 50-100 fåglar dödas varje år. Det är bara möjligt om individer längre bortifrån också attraheras av området och antingen dödas, eller snabbt ersätter de lokala individerna som förolyckas (Hunt, 2002). Vilken förklaring, eller kombination, man än väljer är detta ett tydligt exempel på ett fenomen som inom naturvårdsbiologin kallas "population sinks". Det vill säga att området är så pass attraktivt som häcklokal och/eller födosöksplats att det hela tiden kommer att attrahera inflyttande individer. Något som sannolikt leder till en nettominskning av hela beståndet på populationsnivå långt utanför vindkraftsanläggningarna. En felaktig lokal placering av vindkraft kan därmed få regionala konsekvenser. I värsta fall leder detta i slutänden till att tillskottet upphör och förlust av även de sista individerna.

Smøla

Den andra vindkraftsanläggningen som det finns omfattande studier ifrån är Smøla väster om Trondheim i Norge. Vindkraftsanläggningen där startade 2002 och idag finns 68 vindkraftverk på en plats som håller en av världens tätaste havsörnspopulationer med minst 15 och kanske så många som 19 par inom 1 km från själva anläggningen.

Efter att hela anläggningen tagits i bruk har minst fem par försvunnit och antalet ungar som blir flygga är nu lägre inom området än före anläggningen togs i drift (Follestad, Flagstad, Nygård, Reitan, & Schulze, 2007). Mellan augusti 2005 till mars 2009 har 23 havsörnar dött i anläggningen (Helander, 2009, s. 30). Om detta fortsätter bedömer man att den lokala populationen kommer att fortsätta att minska, men även att det finns risk för att populationen inom hela regionen kommer påverkas. När anläggningen planerades var det stora havsörnsbeståndet känt och man gjorde antagandet att 12-13 par kunde försvinna från Smøla, men att dessa par skulle söka sig till nya häckningsplatser. Detta har dock undantagsvis skett, vilket innebär att även här är begreppet "population sink" tillämpligt, precis som i Altamont.

Tyska studier

I Tyskland görs sedan 2001 kontinuerliga sammanställningar av frivilliga ornitologer över de fågelarter och antalet individer som förolyckas vid fjorton anläggningar. Denna sammanställning är intressant av flera skäl. För det första slås man av att den omfattar så pass många olika arter. Fram till september 2008 har man funnit 681 individer av cirka 100 arter. Med så stort antal arter är det tydligt att det inte enbart stora rovfåglar, utan även änder, måsar, svalor, duvor och finkar o.s.v. som riskerar att förolyckas vid vindkraftverk. Även om röd glada och ormvråk tillsammans utgör närmare 30 % av totalen (Dürr, 2008).

Även i Sverige finns konstaterade fall av vindkraftdödade fåglar. Tyvärr finns hos oss ännu inte några projekt och sammanställningar liknande den i Tyskland. Endast mindre pilotstudier har gjorts. 2002 sökte man fallna djur under sammanlagt 160 vindkraftverk på olika platser i södra Sverige. Då fann man 33 fåglar av 17 arter. De övriga fynd som gjorts får ses som rena slump- eller ströfynd. Kända fynd till och med 2008 är 4 kungsfåglar och 3 havsfåglar från Gotland, samt 2 havsfåglar på Öland och en från Skåne (Ahlén, 2008, s. 10).

Påverkan på fågellivet

I detta avsnitt presenteras i systematisk ordning ett antal fågelarter som förekommer inom området för rapporten, som är formellt hotade och inkluderade antingen i den nationella Rödlistan (Gärdenfors, 2005), eller är med på Bilaga 1 till Fågeldirektivet (79/409/EEG) inom EU (Naturvårdsverket, 2008). I de artvisa anvisningarna från Naturvårdsverket angående arterna på Bilaga 1 i Fågeldirektivet gäller generellt skydd enligt § 4 i Artskyddsförordningen, där det bl.a. står att: "det [är] förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats. [...] Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a§ MB krävas" (Miljödepartementet, 2007)(Naturvårdsverket, Natura 2000 : Art- och naturtypsvisa vägledningar : Fåglar 1-4, 2008). Utöver dessa arter har vi valt att lyfta fram ytterligare några exempel på skyddsvärda och störningskänsliga arter av regional betydelse som vi bedömer kan komma att påverkas negativt av vindkraftsetablering.

Svanar och gäss

Sädgås

Inom området förekommer regelbundet sädgås som är med på den nationella rödlistan. Den är klassad som sårbar (VU) och rastar under vår- och höststräck i mindre flockar främst längs Kilaåns dalgång. Det är dock viktigt att notera att straxt norr om E4:an på åkermarkerna vid Rällinge, Jönåker och norrut upp till Skåraområdet sydväst om Stigtomta rastar och övervintrar varje år sedan vintern 2004 en större flock sädgäss på omkring 1000 individer. Detta är ett helt nytt fenomen i den Sörmländska fågelfaunan och ska ses i relation till att antalet sädgäss på de traditionella rastplatserna vid Kvismaren och Tåkern har minskat markant, och det totala beståndet beräknas ha minskat 22 % sedan början på 1990-talet. Bland åtgärderna för skyddet av arten nämns bl.a. att de viktigaste övernattningslokalerna bör skyddas från störningar (Gärdenfors, 2005). I Sörmland finns idag inget annat område där sädgäss finns under lång tid i så stora antal och dessutom försöker

övervintra. Det bör noteras att dessa fåglar frekvent utnyttjar ett större område för födosök och kan vid störning av exempelvis havsörn även söka sig till områden söder om E4:an.

Vitkindad gås

En annan art som omfattas av Fågeldirektivet är vitkindad gås. Den är väl bekant för Nyköpingsborna, inte minst på grund av de flockar på 1000-1800 individer som under sensommaren rör sig mellan Stadsfjärden och lokaler som bl.a. Svanviken, Marsviken, Horn och Strandstuviken.

Sångsvan

Området från Svanviken och västerut genom Kilaåns dalgång till Jönåker har stor betydelse som rast- och födosöksplats för flera andra arter gäss och svanar. Bland dessa finns t.ex. sångsvan som omfattas av Fågeldirektivet. Sångsvanar kan under tidig vår samlas i flockar på mellan 200-400 individer. Flockstorlekar som är bland de största som noterats i Södermanlands län. För både sångsvan och vitkindad gås gäller målsättningen från Naturvårdsverket att deras rastplatser bör behållas intakta (Naturvårdsverket, Natura 2000 : Art- och naturtypsvisa vägledningar : Fåglar 1-4, 2008)

För att bevara nå denna målsättning bör de aktuella rastplatserna för gäss och svanar inte utnyttjas för vindkraftsexploatering. Det är även viktigt att inte anlägga vindkraftverk så att det uppstår barriärer mellan dessa lokaler som svanar och gäss flyger mellan.

Bild 2. Havsörn (3K) som jagar dykänder i Örsbaken. Foto: Göran Andersson

Ånder

Sörmlandskusten berörs av ett betydande vårsträck av främst ejder. Under vissa väderbetingelser, exempelvis ostlig vind så passerar sträcket koncentrerat förhållandevis nära kusten. Höststräcket har oftast en tydligt ostligare sträckning (karta 5).

Vigg

I området förekommer främst vintertid stora flockar av övervintrande vigg (karta 2). Dessa fåglar har ett ostligt ursprung och kommer från häckningsområden i främst Ryskland. Det bör noteras att vi har en betydande del av den i Östersjön övervintrande populationen. Det största observerade ansamlingen var en flock på runt 80 000 individer som ändå får betraktas som extremt. Mer normalt är en sammanlagd övervintrande population på 20-40 000 individer.

Hur stora ansamlingar det blir beror av väder och isläge. I anslutning till dessa flockar samlas ofta flera tiotals prederande havsörnar. De områden som viggarna föredrar beror som sagt mest på isläget men områden som Örsbaken, Kråkfjärden och Sibbofjärden är ofta frekventerade, men det finns oftast betydande flockar även längre ut i skärgården.

Bergand

Det uppträder numera också betydande ansamlingar av bergand vid vår kust. I Strandstuviken med angränsande vikar har flockar på upp till 4-5 000 individer noterats. Liksom viggarna är nog sannolikt våra bergänder av ostligt ursprung. Ansamlingarna finns ofta kvar långt in på våren och det är inte ovanligt att de upplöses först i april-maj. Vi har i Sörmland tillsammans med Gotlands kust den största delen av de i Sverige övervintrande bergänderna.

Alfågel

I våra kustvatten övervintrar också stora mängder med alfågel. De ses oftast mer frekvent ute på de grundare utsjöbankarna och kan tidvis vara talrik vid exempelvis Hävringe med 10 000 tals individer (karta 2).

Ejder

De senaste årens radikala minskning av ejderbeståndet har gjort läget bekymmersamt för arten. Vi har utanför Hävringe en mycket viktigt rast och ruggningslokal för ejder där uppemot 10 000 ejdrar tidvis uppehåller sig under sin ruggning (karta 1).

Skogshöns

Tjäder, orre och järpe

Inom området för rapporten finns tre arter skogshöns tjäder, orre och järpe. Järpe är en mycket stationär fågelart som är beroende av tät och fuktigt granskog med inslag av löv (björk och al). Så länge deras revir är intakta lämnar de mycket sällan sina dessa. Det är enbart ungfågeln som kan flytta sig någon km för att finna egna revir. Orren hör hemma i öppnare skogsmarker än järpen. Den häckar på hedar och mossar, samt på nyligen avvercade hyggen. I Sörmland finns ett antal större högmossar där orrar samlas under tidig vår vinter till lekar, eller arenaspel. Inom området för studien är den mest kända platsen för detta mossen Stora Bötet, men spel finns även på Fjällmossen, på

Sjösaskogen norr om sjön Ången och i Nynäsområdet. Tjädern har ett av sina kärnområden i landet på Kolmårdsskogarna, goda bestånd finns även på Sjösaskogen och i Nynäsområdet. Tjädern behöver skogar med lång kontinuitet och förekomst av tjäder är en indikatorart för höga skogliga värden. Tjäderlekarna består av antal tuppar, som mest upp till ett tjugotal individer. Platsen för spelet är knutet till en alfatupp och till denna plats kommer andra tuppar och hönor. När en alfatupp försvinner, blir den nya alfatuppens revir ny central lekplats. Karta 3 i kartbilagan visar viktigare häcknings- och lekområden.

De mest uppenbara hoten mot skogshöns är avverkning av deras häckningsbiotop och fragmentering av skogsområden t.ex. genom anläggande av nya skogsvägar och kraftledningsarbete. Den samlade tiden för skogshönsens lekar är från januari när orrarna börjar spela, till slutet av maj när tjäderlekarna avtar. Samtliga tre arter omfattas inom Fågeldirektivet och därmed av Artskyddsförordningen och Bernkonventionen. Ingen av dessa arter är idag rödlistad (Svensson, 1999) (Naturvårdsverket, Natura 2000 : Art- och naturtypsvisa vägledningar : Fåglar 1-4, 2008).

Lommar

Storlom

Storlommen är en långlivad art med låg reproduktionstakt. Vi har i Sörmland en av de tätaste populationerna i Västeuropa av storlom och med det en betydande del av den totala populationen. Storlommen är att betrakta som en av Sveriges ansvarsarter ur ett internationellt perspektiv. I området förekommer Storlom som häckfågel i minst fem insjöar varav fyra ligger i Kolmården. Lommarna besöker ofta närliggande sjöar och kuster för födosök (karta 4). Vintertid ses storlom fåtaligt och spritt i hela kustområdet. Under artens sträckperioder ses lommar rasta mer frekvent i exempelvis Örsbaken.

Storlommen är upptagen i fågeldirektivet och bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö). Den är också upptagen i bilaga 2 i Bonnkonventionen (flyttande arter) och i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement). Ur ett europeiskt perspektiv anses Sverige ha ett stort ansvar för bevarandet av arten. För en inlandshäckande art som storlom som flyger mellan och födosöker i ett flertal sjöar skulle ett felplacerat verk kunna utgöra en betydande störning och en barriär ifall det placeras i en led mellan två sjöar.

Rovfåglar (pilgrimsfalk, ängshök, fiskgjuse, havsörn och kungsörn)

Alla häckningsuppgifter på kungsörn, havsörn, berguv och pilgrimsfalk är sekretessbelagda och utlämnande av sådan uppgift ska prövas enligt Sekretesslagen 1980:100 10 kap. 1 § (Justitiedepartementet, 1980). Hit räknas uppgifter om exakta boplatser och om par som vistas i etablerat revir under häckningstid. Uppgift om ett enstaka besatt revir av exempelvis kungsörn eller pilgrimsfalk skulle snabbt kunna leda till oönskade störningar varför vi väljer att exkludera dessa i kartmaterialet.

Rovfåglarnas flyttrörelser i landskapet sker under två perioder. Ett vårflytt från mars till mitten av maj och höstflytt framför allt under september och oktober. Vårflytten går på bred front och är huvudsakligen rakt nordligt, de fåglar som ska in mot centrala Södermanland och vidare in i landet

viker dock av mot nordväst när de når Sörmlandskusten. Höstflytten har mer koncentrerade flyttrörelser som berör studieområdet. Det gäller insträckande rovfåglar från nordost, som följer Sörmlandskusten söderut, vilket mångårig sträckbevakning vid Horns båtvarv, Marsäng och vid Vattentornet i Oxelösund konstaterat (karta 5). Många av de rovfåglar som sträcker in mot Sörmlandskusten når kusten på relativt låg höjd. Under goda förutsättningar kan något tusental rovfåglar passera dessa lokaler inom loppet av några få dagar (Fågelföreningen Tärnan, 2002). Viktigare födosöks- och övervintringsområden för rovfåglar finns i anslutning till främst Kilaåns dalgång, Svanviken, Marsviken och i Tystberga-/Bälingområdet (karta 6).

Pilgrimsfalk

Pilgrimsfalken är mångt och mycket en symbolart i miljödebatten. Arten uppträder numera frekvent inom området inte minst under sträckperioderna då fåglar från häckningsområden i andra delar av landet ofta födosöker i exempelvis Strandstuviken - Marsängsområdet. Arten återetablerar sig numera i vår del av landet och det förekommer numera enstaka observationer även under häckningstid. Det kan förväntas att pilgrimsfalken inom en snar framtid kommer att häcka även vid våra klippbranter. Förutom artskyddsförordningen omfattas pilgrimsfalken av Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö) och appendix 2 i Bonnkonventionen (flyttande arter).

Vid en avverkning, etablering av vindkraftverk eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Ängshök

Har häckat i området (Svanviken och Marsäng) och har vid flera tillfällen påbörjat men sedan av okända skäl avbrutit sina häckningsförsök (senast 2008). Förutom artskyddsförordningen omfattas ängshöken av Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö) och appendix 2 i Bonnkonventionen (flyttande arter).

Vid en avverkning, etablering av vindkraftverk eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Fiskgjuse

Vi har i Sörmland ett av Europas tätaste bestånd av fiskgjuse som också kan ses som karaktärsart vid många större insjöar. Det totala sörmländska beståndet beräknades till 350 par 2001 (Väyrynen, 2004). I det aktuella området häckar 8-9 par vid insjöar i främst de västra och östra delarna (karta 7). Det förefaller som det finns viss konkurrens mellan fiskgjuse och havsörn varför den senare ofta tränger ut fiskgjusen från sitt närområde. Detta kan också förklara varför fiskgjusen minskat i områden där havsörn etablerat sig som exempelvis kustområdena. Fiskgjusar kan bosätta sig flera kilometer från närmaste sjö vilket också är en strategi för att ge möjlighet till fiske i flera fiskesjöar. Vid gynnsamma förhållanden kan gjusbona ligga tätt vilket exempelvis sker vid Mälaren, Hjälmaran och i våra trakter Yngaren och Hallbosjön. Varje fiskgjuspar anpassar sitt födosök efter väder och vind varför fiskeplatserna kan variera från en dag till en annan. Fiskgjusarna utnyttjar ofta såväl aktiv flykt som kretsande i termik vid förflyttning mellan fiskeplatserna.

Förutom artskyddsförordningen omfattas fiskgjusen av Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö) och appendix 2 i Bonnkonventionen (flyttande arter).

Vid en avverkning, etablering av vindkraftverk eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Havsörn

Havsörn är vår största rovfågel, den har en kroppslängd på närmare en meter och vingspannet ligger mellan 195-250 cm. Det är en långlivad art som normalt inte börjar sin reproduktion före sitt 5:e levnadsår. De lägger 1-3 ägg och medelantalet ungar per häckning är idag 1,6 ungar. Arten är mycket trogen sina revir, som går i arv. Det finns exempel på bon som använts i mer än 100 år. Vid återetableringen var det kända historiska boplatser som först återanvändes, vilket tyder på speciella kvaliteter på dessa platser. Paren har ofta några alternativbon inom reviren. Ungar bosätter sig nära den plats där de föddes (medelavstånd 90-114 km). Numera stannar även fåglarna normalt kvar i sina revir hela vintrarna, tidigare var det vanligt med övervintring i södra Östersjön. Den konkurrerar med fiskgjusen om boplatser. Födosök sker över stora områden och födovallet är vanligen fisk och sjöfågel, men idag är även storskarv, grågås och vitkindad gås vanliga byten tack vare stora bestånd av dessa arter fr.a. i Östersjön.

Bild 3. Ung havsörn (1K). Foto: Jan-Eric Hägerroth.

Historiken för havsörnen i Sverige har varit mycket dramatisk. Två gånger under 1900-talet har arten varit mycket illa ute. Först från andra halvan av 1800-talet fram till fridlysningen 1924 när det var skottpengar på arten. Vid tiden för fridlysningen fanns endast ett 40-tal par kvar i landet. Nästa kris kom under 1950- och 1960-talet, när miljögifter, fr.a. DDT gjorde att örnarnas häckningar

misslyckades när äggskalen blev förtunnade. I slutet av 1960-talet och början av 1970-talet var situationen mycket allvarlig, endast 15 par fanns då kvar i södra Sverige. Det sista kärnområdet för arten var då ett smalt band längs Östergötlands-, Södermanlands- och Upplandskusten, varav 2-3 par fanns inom området för denna rapport. Denna kuststräcka är sannolikt den viktigaste för arten i södra Sverige. I enlighet med teorin om "population sinks" som presenterats tidigare, finns det goda skäl att anta att en ny kris för havsörnen kommer att följa samma mönster. Minskningen kommer inte i första hand att märkas vid Sörmlandskusten, eftersom par eller individer som försvinner här hela tiden kommer att ersättas av inflyttande fåglar. Det svenska beståndet är idag (2008) på 550 revirhävdande par. Enbart inom området för denna studie finns 22 par, plus omkring 100 yngre och subadulta icke häckande individer (karta 8).

Riskerna med vindkraft i havsörnsrevir och områden med höga tätheter av havsörn gäller i första hand kollisioner. Erfarenheterna från bl.a. Smøla och Gotland visar tydligt att havsörnar dödas av roterande vindkraftverk. Sannolikt sker detta i samband med jakt och försvar av revir mot konkurrenter. Ett annat hot är ren habitatförlust om vindkraftverk skulle placeras invid aktiva boplatser och vid alternativa boplatser. Störning under häckningstid av anläggningsarbeten och transporter kan också vara mycket allvarligt eftersom arten är mycket känslig för störningar under häckningen, vilken är mellan januari till början av juli.

Havsörnen är rödlistad och idag klassad som missgynnad (NT). Fram till senaste revideringen av rödlistan 2005 bedömdes den vara akut hotad. Havsörnen upptas i bilaga 1 till fågeldirektivet (79/409/EEG), vilket innebär att medlemsländerna i unionen förbinds att vidta särskilda åtgärder för bevarande av livsmiljöerna med syfte att säkra fortplantning och långsiktig överlevnad inom arternas utbredningsområden. Ett nytt nationellt åtgärdsprogram för havsörn finns sedan vårvintern 2009 som presenterar åtgärder som behövs för att förbättra havsörnens bevarandestatus i landet (Helander, 2009). Den finns även med i Bernkonventionen (bilaga II, strängt skyddade arter) som syftar till att skydda vilda arter av djur och växter samt deras naturliga miljö inom Europa. Dessutom är den med på Bonnkonventionens (bilaga I, starkt hotade flyttande arter och bilaga II, flyttande arter för vilka det finns behov av internationella avtal för dess bevarande). Havsörnen är även listad i Washingtonkonventionen (CITES, bilaga I), som gäller internationell handel och import samt export av döda och levande djur och växter (Helander, 2009) (Gärdenfors, 2005) (Naturvårdsverket, Natura 2000 : Art- och naturtypsvisa vägledning : Fåglar 1-4, 2008).

Kungsörn

I området förekommer kungsörn regelbundet. När det gäller uppträdandet under häckningstid så behandlas alla uppgifter med hög sekretess varför vi inte heller bifogar någon karta över sådana observationer eller boplatser. Större skogsområden kan sägas vara attraktiva för häckning och födosök i största allmänhet. Yngre kungsörnar passerar området och kan tidvis födosöka mera frekvent i hela kustbandet (se rovfågelskarta).

Tranor

Trana

Tranan är en långlivad art med låg reproduktionstakt och som numera är en regelbunden häckfågel vid olika våtmarker. I Kolmårdsområdet förekommer trana som häckfågel i många våtmarker men

häckningar finns numera på många platser i det aktuella området. Värt att notera är att tranan är skygg och lättstörd vid boplatser. Våra lokala tranor flyger ofta mellan olika födosöksområden under sommarhalvåret och ses inte sällan kretsflyga långa stunder under dessa förflyttningar. Påtagliga ansamlingar av rastande tranor ses oftast norr om E4:an nära Yngaren och Hallbosjön. Sträckande fåglar passerar oftast på hög höjd. Tranan är upptagen i fågeldirektivet och bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö). Den är också upptagen i bilaga 2 i Bonnkonventionen (flyttande arter) och i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement). Ur ett europeiskt perspektiv anses Sverige ha ett stort ansvar för bevarandet av arten.

Tärnor

Skräntärna

Skräntärnan är ur ett globalt perspektiv den i särklass mest skyddsvärda art som vi har ansvar för i Sörmland (och Sverige!). Hela den svenska populationen omfattar endast ca 484 par (2006), vilket är en nedgång från omkring 1000 par 1970. I Östersjöområdet beräknas förekomsten till ca 1500 par och världspopulationen uppskattas till ca 50 000 par. Arten häckar nästan uteslutande i kolonier (90 %) och vi har i Sörmlands län bara en koloni (av sju kolonier i landet!) i Oxelösunds skärgård med 77 häckande par. Skräntärnan har i Sörmland en lång historik med häckningar noterade sedan 1700-talet. Kolonierna har dokumenterats sedan lång tid tillbaka. Om man till detta betänker att hela 200 par (1/3 av svenska beståndet!) finns i en enda koloni i norra Uppland så förstår man hur känslig arten är för störning. Man bör dock komma ihåg att i skräntärnans häckningsstrategi ingår att med ojämna mellanrum helt byta häckningsskär. Detta beteende är känt sedan lång tid tillbaka. Av denna anledning är det oerhört värdefullt att säkerställa de alternativa störningsfria häckningsskär som tidigare hyst kolonier i närområdet.

Vissa skräntärnor tillbringar speciellt efter häckningen en tid i svenska insjöar, t ex Hjälmaran. Som viloplats används ofta speciella hällar och grund som tärnorna av tradition använder år från år. Här matas även eventuella ungfåglar en period under sensommaren (juli och augusti).

Skräntärnan livnär sig uteslutande på fisk och flyger ofta flera tiotals kilometer för att söka upp rika fiskeplatser, ofta skyddade vatten som sjöar, flader och vikar inåt land. I vårt område söker sig födosökande tärnor till flera fjärdar utmed kusten och till Bråviken. Många tärnor flyger till Hallbosjön, Yngaren och Långhalsen för födosök (karta 9).

Angeläget är att försöka undvika all form av störning i häckningsområdet och då inte bara av aktiva kolonier utan även att se till att de öar som tärnorna tidigare bebott också finns kvar som alternativa boplatser. Hur mycket skräntärnor störs av vindkraftverk under förflyttningar mellan kolonier och födosöksplatser är inte känt men det finns anledning till särskild eftertanke vid etableringar i deras flygkorridorer.

Bild 4. Skräntärna. Foto: Jan-Eric Hägerroth.

Skräntärnan har i Sverige tidigare klassats som Hänsynskrävande (Ahlén 1977), senare som sårbar VU (Ahlén & Tjernberg 1996), som Starkt hotad (Gärdenfors 2000) och senast återigen som Sårbar VU (Gärdenfors 2005). Skräntärnan upptas i bilaga 1 till fågeldirektivet (79/409/EEG), vilket innebär att medlemsländerna i unionen förbinds att vidta särskilda åtgärder för bevarande av livsmiljöerna med syfte att säkra fortplantning och långsiktig överlevnad inom artens utbredningsområden. Den är också upptagen i bilaga II (strängt skyddade arter) i Bernkonventionen, i bilaga II i Bonnkonventionen (flyttande arter) samt även är listad i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Fisktärna och silvertärna

Även dessa arter finns upptagna i EU:s fågeldirektiv och omfattas således också av Habitatdirektivet. Arterna häckar ofta enstaka eller i mindre kolonier utspritt i hela skärgården. Det finns enligt vår kännedom inga aktuella studier som visar var dessa kolonier finns. En av de största och viktigaste kolonierna finns på östligaste delen av Hävringe där häckar mer än 50-60 par av främst silvertärna

häckar (Leif Nyström muntligen). Här är det kolonierna som kan påverkas av en eventuell vindkraftsutbyggnad. Förutom artskyddsförordningen omfattas båda arterna av Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö) och appendix 2 i Bonnkonventionen (flyttande arter). Bägge arterna är upptagna i AEWA (African Eurasian Waterbird Agreement). Vid en etablering av vindkraftverk eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Alkor

Tordmule, sillgrissla och tobisgrissla

Av alkorna så finns det få kolonier av sillgrissla i Östersjön med ett begränsat antal häckfåglar utanför Karlsöarna. I Sörmlands skärgård finns det ett par mindre kolonier bland annat på Källskären (karta 10). Dessa öar är också häckplats för de bägge övriga arterna. Största hotet för alkorna är eventuell utbyggnad av häckningsöarna eller de grunda havsområden "utsjöbankar" som de bl.a. födosöker vid.

Ugglor

Berguv

Berguven är en nattaktiv, långlivad och ortstrogen art. Klassiska boplatser för berguv utgörs ofta av bergbranter som vetter mot söder (öster-väster). Numera häckar uvarna inte bara i dessa miljöer utan de kan också häcka i grustag, stenbrott, på byggnader, industri- och siloanläggningar liksom även i vissa fall på marken intill en rotvälta eller ett stenblock. När uvarna etablerat ett revir så förblir de starkt bundna till det. Vissa boplatser har varit besatta sedan urminnes tider och kan då vara så attraktiva att de kan bli s.k. "population sinks" . Det finns i området ca 20 kända revir varav 10 är aktiva (karta 11).

Det bör noteras att det idag finns väldigt få uppgifter om hur uvar rör sig i sina häcknings- och vinterrevir. Normalreviren omfattar ofta 4-6 kilometer i diameter (Gärdenfors, 2005). Studier med satellitmärkning av uvar är på gång (SOF). Födosökande fåglar har setts flyga ut från innerskärgården och födosöka ända ut på de allra yttersta vitfågelskären i ytterskärgården.

Förutom artskyddsförordningen omfattas berguven av Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö). Vid en avverkning, etablering av vindkraftverk eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

Bild 5. Berguv. Foto: Göran Altstedt.

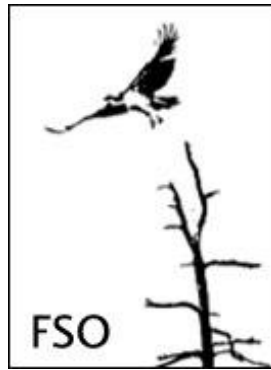
Nattskärror

Nattskärria

Arten häckar i främst gles hällmarkstallskog men förekommer även i andra torra och glesa skogsområden. Trakten kring Ryssbergen S Nyköping hyser en av länets tätaste populationer med fler än tio spelande hannar. Från Sjösatrakten rapporteras ofta flera spelande hannar årligen. Utöver dessa områden finns enstaka rapporter från flera håll utan att något riktat eftersök görs.

Nattskärrorna jagar insekter (ladusvalelikt) nattetid och kan då röra sig ganska långa sträckor (<3 km) från bopplatsen. Det finns idag inga färdiga studier gjorda på vindkraftens påverkan på nattskärror men det finns anledning till viss försiktighet i avvaktan på forskningsresultat. (Gärdenfors, 2005).

Nattskärria är upptagen i såväl fågelskyddsdirektivet som Bilaga II (strikt skyddade djurarter) i Bernkonventionen samt att den är rödlistad i kategorin Sårbar (VU) i Sverige.

Kontaktuppgifter:

Per Flodin, pelleflodin@gmail.com, Tel: 070-655 09 16

Jan-Eric Hägerroth, nilsson.hagerroth@bredband.net, Tel: 070- 672 39 73

Jukka Väyrynen, jvn@telia.com, Tel: 070-638 22 82

Föreningen Södermanlands Ornitologer, fso@sormlandsornitologerna.se

Citerade arbeten

Ahlén, I. (2008). Vindkraft - ett hot för fåglar och fladdermöss? *Biodiverse* , 13 (1), ss. 10-11.

Dürr, T. (den 1 september 2008). *Vogelverluste an Windenergieanlagen in Deutschland*. Hämtat från http://www.mluv.brandenburg.de/cms/media.php/2334/wka_vogel.pdf den 29 april 2009

Follestad, A., Flagstad, Ø., Nygård, T., Reitan, O., & Schulze, J. (2007). *Vindkraft og fugl på Smøla 2003-2006. NINA rapport 248*. Trondheim: Norsk institutt for naturforskning.

Fågelföreningen Tärnan. (2002). *Horn fågellokal i Nyköpingstrakten : rovfågelsträck vid Horn 1992-2001*.

Gärdenfors, U. (2005). *Rödlistade arter i Sverige 2005 = The red list of Swedish species*. Uppsala: Artdatabanken i samarbete med Naturvårdsverket.

Helander, B. (2009). *Åtgärdsprogram för havsörn 2009-2013 : (Haliaeetus albicilla) : Hotkategori: missgynnad (NT)*. Stockholm: Naturvårdsverket.

Hunt, G. (2002). *Golden Eagles In A Perilous Landscape: Predicting The Effects Of Mitigation For Wind Turbine Blade-Strike Mortality. P500-02-043F. July, 2002*. Santa Cruz, California: California Energy Commission.

IUCN. (den 14 juni 2009). *IUCN Red List of Threatened Species. Version 2009.1*. Hämtat från <http://www.iucnredlist.org> den 14 juni 2009

Justitiedepartementet. (1980). *Sekretesslag (1980:100)*. Stockholm.

Latta, B. (2008). *Bird Fatality Study at Altamont Pass Wind Resource Area October 2005 to September 2007 [Draft report]. January 25, 2008*. University of California, Predatory Bird Research Group. Santa Cruz, California: Altamont Pass Avian Monitoring Team.

Miljödepartementet. (den 08 november 2007). *Artskyddsförordningen (2007:845)*. Stockholm.

Naturvårdsverket. (den 22 januari 2008). *I Sverige regelbundet förekommande fågelarter (från bilaga 1 i Fågeldirektivet) för vilka Särskilda skyddsområden skall avsättas*. Hämtat från Svenska Natura 2000-listor: http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/N2000_ovrigt/uppdatering%20listor%202008/N-Natura_2000_faglar_i_Sverige.pdf den 30 april 2009

Naturvårdsverket. (den 31 juli 2008). *Natura 2000 : Art- och naturtypsvisa vägledning : Fåglar 1-4*. Hämtat från Natura 2000: http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/n2000_art_naturtyp/faglar1.pdf den 26 april 2009

Naturvårdsverket. (den 22 januari 2008). *Svenska Natura-2000 listor*. Hämtat från <http://www.naturvardsverket.se/sv/Arbete-med-naturvard/Skydd-och-skotsel-av-vardefull-natur/Natura-2000/Svenska-Natura-2000-listor/> den 26 april 2009

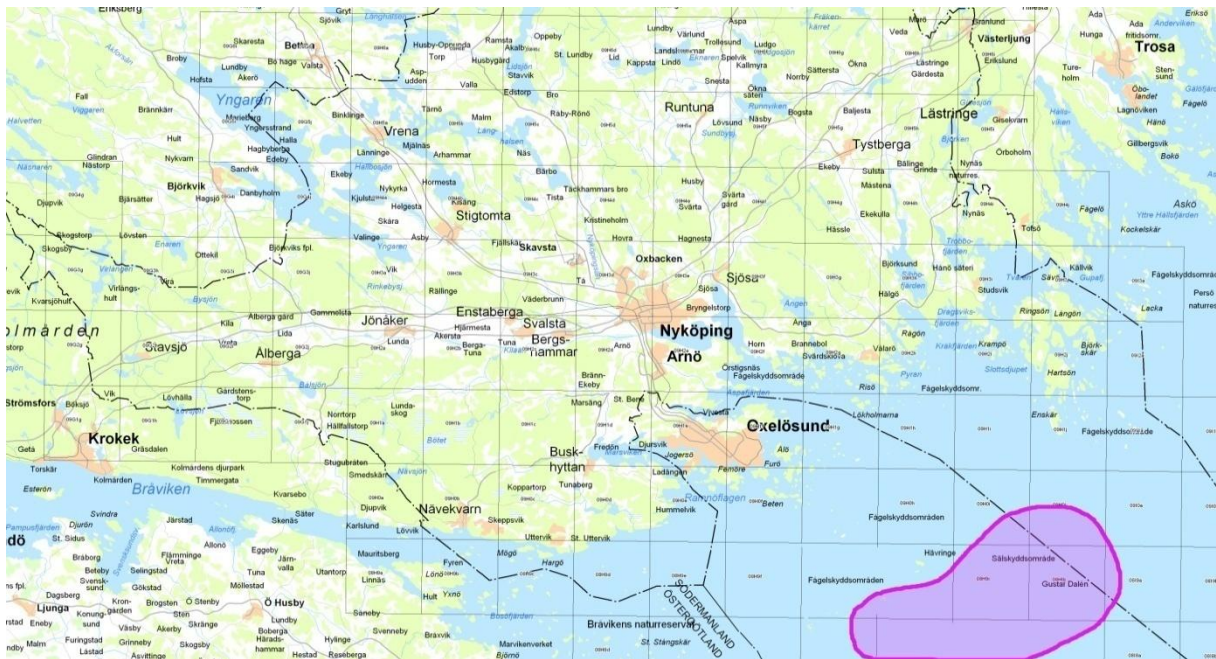
Svensson, S. (1999). *Svensk fågelatlas*. Stockholm: Sveriges Ornitologiska Förening.

Widemo, F. (2007). *Vindkraftens inverkan på fågelpopulationer : kunskap, kunskapsbehov och förslag till åtgärder*. Hämtat från Sveriges Ornitologiska Förening: <http://sofnet.org/apps/file.asp?Path=1&ID=2102&File=Vindkraftens+inverkan.pdf> den 20 april 2009

Väyrynen, J. (Nr 2 2004). *Fiskgjusen i Sörmland 2001. Fåglar i Sörmland* , ss. 4-8.

Kartbilaga

Ruggningsområden dykänder

Karta 1. Ruggningsområde sommar för ejder och gäss.

Övervintringsområde för dykänder

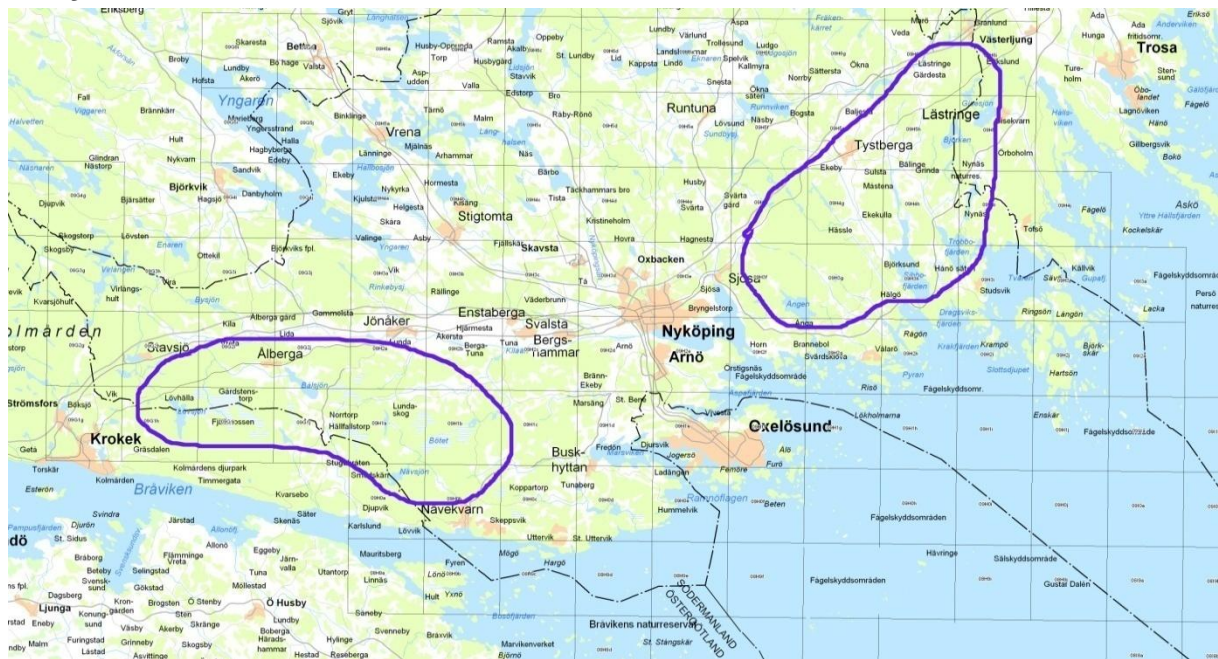
Karta 2. Övervintringsområde för dykänder vigg och bergand. Det stora markerade området sydost om Hävinge visar ett viktigt övervintringsområde för alffågel.

Skogsfågelförekomster

Karta 3. Viktiga häckningsområden och spelområden för järpe, orre och tjäder.

Lomförekomster

Karta 4. Häcknings- och födosöksområden för storlom.

Flyttfågelstråk

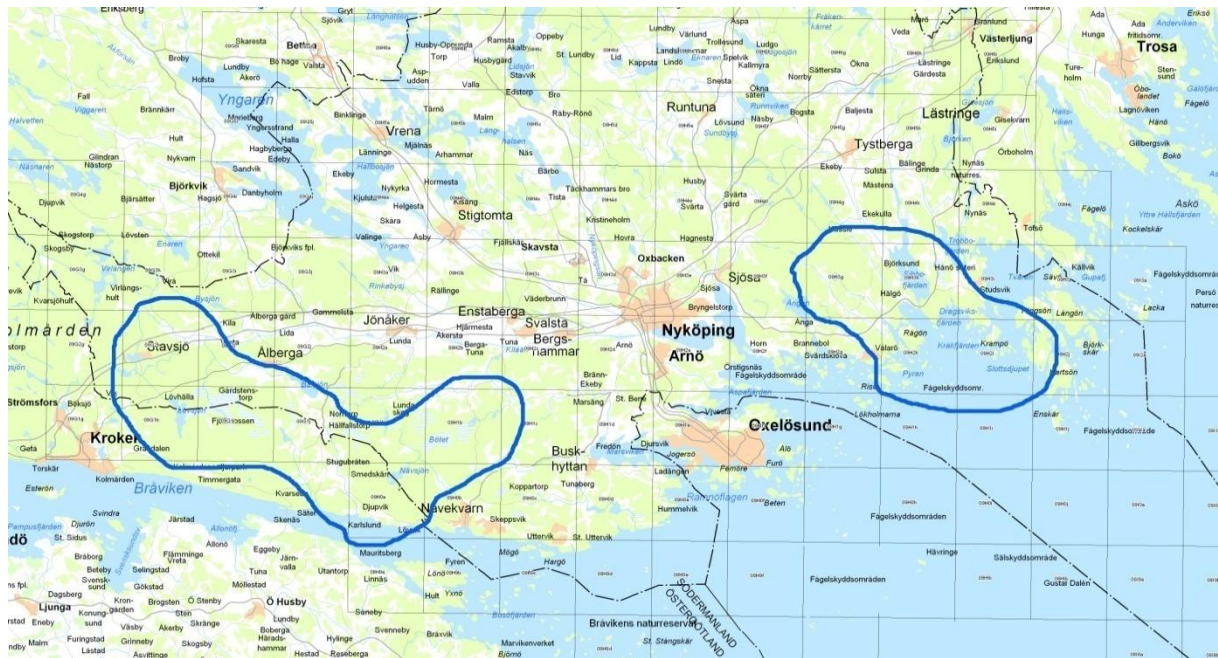
Karta 5. Flyttstråk för sjöfågel, vår = gröna pilar och höst = blå pilar. Röda pilar markerar viktiga rovfågelpassager under höststräcket.

Övervintring och födosöksområden för rovfåglar

Karta 6. Viktiga övervintrings- och födosöksområden för rovfåglar.

Fiskgjuseförekomster

Karta 7. Häcknings- och födosöksområden för fiskgjuse.

Havsörnsförekomster

Karta 8. Häcknings- och födosöksområden för havsörn.

Skräntärneförekomster

Karta 9. Ifyllda markeringar visar häckningsområden. Övriga markerade områden visar viktigare födosöksområden.

Alkförekomster

Karta 10. Viktigare häckområden för sillgrissla, tordmule och tobisgrissla.

Rapportens fågelarter och deras status

Detta är en förteckning över samtliga de fågelarters status på olika hotlistor som anges i FSO rapporten *Fåglar och vindkraft i Nyköpings och Oxelösunds kommuner*.

Uppgifterna i förteckningen härrör huvudsakligen från Artskyddsförordningen 2007:845 (Miljödepartementet, 2007), Natura 2000: Art- och naturtypsvisa vägledning (Naturvårdsverket, 2008) samt den Nationella rödlistan 2005 (Gärdenfors, 2005) och den globala rödlistan från IUCN 2009 (IUCN, 2009).

Följande kriterier används i hotlistorna:

Försvunnen (RE, Regionally Extinct): En art är Försvunnen när det är ställt utom rimligt tvivel att den sista individen som är potentiellt kapabel till reproduktion inom landet (regionen) har dött eller försvunnit från landet (regionen).

Akut hotad (CR, Critically Endangered): En art tillhör kategorin Akut hotad när den löper en extremt stor risk att dö ut i vilt tillstånd inom en mycket nära framtid enligt något av kriterierna A till E för kategorin.

Starkt hotad (EN, Endangered): En art tillhör kategorin Starkt hotad om den inte uppfyller något av kriterierna för Akut hotad, men ändå löper mycket stor risk att dö ut i vilt tillstånd inom en nära framtid enligt något av kriterierna A till E för kategorin.

Sårbar (VU, Vulnerable): En art tillhör kategorin Sårbar om den inte uppfyller något av kriterierna för vare sig Akut hotad eller Starkt hotad, men löper stor risk att dö ut i vilt tillstånd i ett medellångt tidsperspektiv enligt något av kriterierna A till E för kategorin.

Missgynnad (NT, Near Threatened): En art tillhör kategorin Missgynnad om den inte uppfyller något av kriterierna för vare sig Akut hotad, Starkt hotad eller Sårbar, men är nära att uppfylla kriterierna för Sårbar.

Kolumn A = Art upptagen i Artskyddsförordningen (2007:845)

Kolumn B = Art upptagen i bilaga 2 i Bonnkonventionen

Kolumn C = Art upptagen i bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen

Kolumn D = Art upptagen i AEWA (Afrika-Eurasian Waterbird Agreement)

Kolumn E = Status på nationella rödlistan

Kolumn F = Status på globala hotlistan (IUCN)

A	B	C	D	E	F	<u>Artnamn</u>	<u>Svenskt artnamn</u>
X	X	X	X			Gavia arctica	storlom
X						Cygnus olor	knölsvan
X	X	X	X			Cygnus cygnus	sångsvan
X				VU/Rastande		Anser fabalis	sädgås
X	X	X	X	CR	VU	Anser erythropus	Fjällgås
X						Anser anser	Grågås
X	X	X	X			Branta leucopsis	vitkindad gås
X						Aythya fuligula	Vigg
X				VU		Aythya marila	Bergand
X						Somateria mollissima	Ejder
X				VU/Övervintrande		Clangula hyemalis	Älfågel
X	X	X			NT	Milvus milvus	Rödglada
X	X	X		NT		Haliaeetus albicilla	Havsörn
X	X	X		EN		Circus pygargus	Ängshök
X	X	X		NT		Aquila chrysaetos	Kungsörn
X	X	X				Pandion haliaetus	Fiskgjuse
X	X	X		EN/VU		Falco peregrinus	Pilgrimsfalk
X		X				Bonasa bonasia	Järpe
X		X				Tetrao tetrix	Orre
X		X				Tetrao urogallus	Tjäder
X	X	X	X			Grus grus	Trana
X	X	X	X	EN		Sterna caspia	Skräntärna
X		X	X			Sterna hirundo	Fisktärna
X		X	X			Sterna paradisaea	Silvertärna
						Alca torda	Tordmule
						Uria algae	Sillgrissla
						Cephus grylle	Tobisgrissla
X		X		NT		Bubo bubo	Berguv
X		X		VU		Caprimulgus europaeus	Nattskärna

